

CLAVE

La valoración de los críticos

★★★★★ EXCELENTE ★★★★★ BUENO ★★★ ACCEPTABLE ★★ REGULAR ★ MALO

Slavoj Žižek (Liubliana, Eslovènia, 1949) és considerat un postmarxista. ANDY MIAH

Acte de violència

El filòsof Slavoj Žižek revisa alguns dels temes problemàtics de la contemporaneïtat, i desmunta bona part de les creences més arrelades de l'ideari occidental i capitalista, en un suggeridor assaig que té la violència —i l'ús polític que se'n fa— com a fil conductor.

pd Selecció

PER PERE CALONGE

■ En l'era dels filòsofs *mediàtics*, Žižek n'és un amb fama de políticament incorrecte. I potser tampoc no és per a tant, tot i que sembla evident que l'autor s'agrada en aquest paper, i que juga amb certa fruïció a encarnar-lo. Sobretot, posant el dit en les nafres que més couen de la societat occidental i del sistema capitalista, exhibint-ne les vergonyes, i resituant com a opció triada moltes d'aquelles qüestions que hem acabat assumint com les úniques viables o, si més no, com les millors possibles. En el cas de *Violència*, aquest plantejament es tradueix en una proposta intel·ligent, que proporciona abundant matèria de reflexió més enllà de la major o menor sintonia amb les tesis que l'autor hi defensa. Amb un discurs que no busca tant aportar solucions com problematitzar les nostres se-

guretats, posant en dubte els pilars de la nostra modèlica societat occidental.

La premissa de Žižek parteix d'una comparació: l'expressió més pura, més efectiva, de la ideologia és aquella que la societat entén com a postura neutra; com un estat *natural* de les coses. Mentrestant, aquesta mateixa societat anomena ideologia únicament aquella que és minoritària, la que s'hi oposa, la que discrepa —l'autor en podria obtenir un exemple molt clar de la política espanyola: la unanimitat amb què es parla de *nacionalistes* i *no nacionalistes* quan es fa referència, per exemple, al País Basc. Amb la violència ocorre el mateix: la que Žižek anomena subjectiva —perquè és fàcil d'identificar amb un subjecte concret— és en realitat l'única que veiem: fonamentalisme religiós, terrorisme, disturbis a les perifèries de les grans ciutats, etc. En canvi, n'ignorem la forma més efectiva: l'objectiva o sistèmica, que sorgeix del propi sistema i

n'assegura la pervivència. A propòsit d'això, l'autor carrega contra els que ell anomena *comunistes liberals* —George Soros o Bill Gates en serien dos exemples— que amb una mà donen una part d'allò que amb l'altra roben, que engeguen sentides campanyes humanitàries pel tercer món mentre les seues empreses hi construeixen les estructures que maten de fam milions de persones, que es mostren sincerament preocupats de la violència mentre són agents de la més eficient.

L'enemic exterior

Inevitablement, la política de la por és una altra de les idees que apareix de manera recurrent en el discurs de Žižek. L'autor hi fa servir l'exemple d'una pel·lícula de M. Night Shyamalan —*The Village*— per tal d'explicar un concepte que a nosaltres ens remet també a la novel·la de Coetzee *Esperant els bàrbars*: la invenció d'un enemic exterior per tal de reforçar el control inte-

Assaig

SLAVOJ ŽIŽEK

Violència

► Traducció al català de Concepció Iribarren EMPÚRIES, BARCELONA, 2009

Sobre la violència

Seis reflexiones marginales

► Trad. al castellà d'Antonio J. Antón Fernández PAIDÓS, BARCELONA, 2009

★★★★★

L'autor és un pensador amb fama de políticament incorrecte i sembla evident que s'agrada en aquest paper i juga amb certa fruïció a encarnar-lo

rior, el sentiment de necessitat de protecció com una forma d'assegurar la voluntat de sotmetiment a un poder que es postula com a defensor. Lligat a açò apareix la figura de l'Altre, a qui tolerem mentre siga lluny, que provem de buidar de contingut perquè no siga Proïsmo. Això explica, per exemple, que ens coste menys emocionalment matar milers de persones amb un bombardeig a l'altra banda del món que saber de la tortura d'una de sola a qui podem posar cara i ulls. Especial atenció mereixen ací les reflexions que l'autor dedica al llenguatge. Žižek recorda fins a quin punt és un creador d'essències i, com a tal, un altre agent de violència. Fins a quin punt substantius com occidental, oriental o jueu —referits a la figura de l'Altre, especialment de l'Altre que cal combatre— no remetent a l'individu, sinó a un conjunt de trets, de prejudicis, d'estereotips: a la construcció que n'hem fet —normalment des de lluny.

Violència és una obra farcida de preguntes, en què no es dona ni una sola resposta. I pessimista; tant, que el discurs que s'hi articula dibuixa un cercle tancat, que es retroalimenta: qualsevol sistema és violent per naturalesa i l'individu pot fer ben poc per trencar aquesta violència. Els actes de rebel·lia són absolutament inútils perquè el propi sistema els contempla, hi van implícits, el nodreixen. Així les coses, l'única opció viable —d'acord amb Žižek— és la inacció, la no actuació portada a l'extrem com en una mena de Bartlebisme. L'autor, però, no cita l'obra de Melville com a exemple, sinó que recorda Houellebecq —les concomitancies són evidents— i també el Saramago d'*Assaig sobre la lucidesa*, on es planteja la hipòtesi d'unes eleccions en què una important majoria votés en blanc, i la reacció previsiblement poc democràtica d'un govern democràtic. Nosaltres hi hem recordat l'*Acte de violència* de Pedroló, i aquell eslògan que circulava per la ciutat: «És molt senzill: quedeu-vos tots a casa».

L'abisme generacional

Un recull de contes de Lluís Vilarrasa amb la relació entre pares i fills com a tema central.

PER P. CALONGE

■ Literatura per a tots els públics, en el millor dels sentits de l'expressió: un recull de contes cuinats amb ingredients coneguts, però ben dosificats i elaborats amb ofici, en què destaquen —com a valors positius— la senzillesa i la falta de presumció. *Pares i fills*, doncs, no inventa res de nou —ni tampoc en té cap pretensió, ens sembla— però ofereix un recomanable conjunt de narracions en què forma i contingut interessen al lector, i a molts lectors possibles, per mitjà de diferents nivells de lectura.

Una mirada de vegades irònica i altres vegades àcida, que oscil·la entre la compassió i la crueltat, a unes relacions familiars en crisi

Uns contes que parlen de les pors que coarten la felicitat de l'home contemporani, d'una època de desconcert moral marcada pels nous hàbits de consum, de la desintegració de les formes tradicionals de relació; de pares preocupats i desorientats per l'educació dels fills, de fills que fan xantatge als pares. Amb una mirada de vegades

Narrativa

LLUÍS VILARRASA

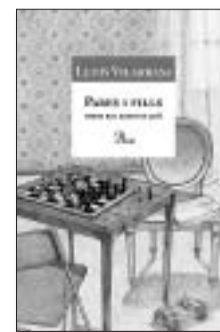
Pares i fills

► Premi Roc Boronat 2008 PROA, BARCELONA, 2009

★★★★

irònica i altres vegades àcida, que oscil·la entre la compassió i la crueltat, a unes relacions en crisi. I és el tractament d'aquesta atmosfera de crisi, la major part de les vegades més intuïda que no explícita, un dels punts forts del recull. En aquest sentit, la introducció d'algun element fantàstic —que n'hi ha— és en realitat subsidiària: es diria que no té cap altra funció que la de dibuixar amb unes mínimes línies un futur proper i recognoscible de crisi moral i d'incertesa.

Com a referències més visibles, les narracions de Vilarrasa combinen la quoti-

dianitat sovint absurda de Monzó amb la *veritat oculta* de Calders; juguen a eliminar les fronteres entre les diferents dimensions de la realitat a la manera de Cortázar (el final del primer conte n'és un bon exemple) però sense deixar

mai de mostrar uns personatges que s'assemblen paorososament a qualsevol de nosaltres. A prop, també, d'aquella literatura que hem anomenat en altres ocasions freda: la de Kjell Adkilsen o la de Peter Stamm, capaç de reflectir la desorientació i el desconcert de l'home contemporani amb un distanciament només aparent. I amb la relació entre pares i fills com a fil conductor —sovint, ens sembla, més com a motiu argumental que no com a veritable tema de les narracions.